

Tečaj III. V četrtek 11. malega serpana (julija) 1850. **List 28.**

Bratova edina roka.

(Zgodba.)

Na Francoskem je živel pred nekoliko leti brodar po imenu Aubri (izreci: Ōbri), ki je imel vsega le pičlo, samo otrok obilno, ki so se pa med seboj neizrečeno ljubili. Hude povodnje dereče reke Yonne (izr. Jon), po kateri veliko lesa navzdol na plavicah*) spratijo, so bile brodarske ulice in jéz razrile; z velikim trudom in velikimi stroški so vendar nove napravili, in zadnjega oktobra 1800 začnejo zopet plaviti. Na plitvi ali plavici, ktera bi bila morala za poskušnjo prva prepljavljena biti, je stal 13letni sin Aubritov, ki je prvo vožnjo po vodi poskusil. Velijo mu za zdaj zadnji konec plavice vižati. „Ne, ne!“ — povzame njegov oče — „ti konec je še za tako mladico prenevarn, in voda preveč dere; brez mene ti se ni treba tega nevarnega dela lotiti, jaz ti bom na strani stal.“

Sin očetovo pomoč odklanja: „Ko bi vtegnul jaz tudi nesrečen biti, bi moji bratje in sestre dosti ne zgubili,“ oporeče očetu. „Ne morem še veliko za nje storiti; ako, bi tudi vas, preljubi oče! nevsmiljeni valovi pozerli, potlej bi pa ob vse, ob svojega sveto-

*) Plavica, plitva ali bôz (Flofs).

vavca, prijatla in pomočnika prišli. Zato pustite me samega, božja previdnost me bo obvarovala, in terdno upam, da se bomo kmalo zopet veseli vidili!“ — Oče, kakor da nebi bil sinovega govora slišal, stopi s sinom na plavico, in mu za podpornika pri strani stoji; z eno roko objame pogumno veslajočega, z eno se pa za bervanje čversto derži. — Komaj se plavica zaniha, se že zadnji konec štiri ali pet čevljev globoko v vodo pogrezne. Penasti valovi so tako strašno plajhali, da jim ni mogel nihče zoperstati. Desiravno je oče svojega sina z vso močjo k sebi stiskal, jima vendar roparski valovi ne prizaneso, siloma raztergajo očeta in sina na dvoje.

Oče svojega revnega sina v nevarni strugi viditi, prevelikega straha milo milo zakriči, in vse svoje žile napenja, si ljubega sinka rešiti; ali, o žalost! še njemu ne prizanesejo valovi, še njega kernica v sé potegne, ter njega, kakor sinka požre. Na bregu je bilo več ljudi, ki so žalostno prigodbo gledali. Nevtegoma zovejo na pomoč, nesrečne oteti. Dobri ljudje prihitujejo, in skušenim plavarjem velika darila punujajo. Aubri se pa s svojim sinom z valovi bojuje. Oče, takih nevarnosti bolj vaju, se dalje nad vodo obderži. Njegov pogled išče pomoči več za ljubega sina, kakor za se. Tudi mladeneč se brezupen bojuje; ali njegovi mladi udje kmalo omagajo. Zdaj hitijo se drugi prijateljski prebivavci z drogi, mrežami in vervmi, ki jih staremu mečejo, doklér morejo seči. Po sreči, ker so nekteri serčni do pasa v vodo stopili, starega otamejo. Z vervjo, katero je bil zagrabil, ga na breg izvlečejo.

Brezčuten leži tukaj, zakaj ta strasna reč mu vso pamet vzame.

Med tem so bile tude Aubritove hčere strahoto zvedle in prihitele. Hvaležno in proseče vzdigujejo ročice k nebesom; zahvalivši se za rešitev očeta, prosijo gledavce, jim še bratca rešiti. Ali hip na hip se jim up zmanjšuje. Zastonj so bile solze in prošnje zopet k sebi pridšega očeta. Nobeden se ni v kernico upal, iz ktere se zdaj le sama roka, zdaj le glavin ver-

huneč prikaže. Stari brat naj zadnji nesrečno prigodbo začuje in spehoma prihiti. „Sin moj!“ zastoka oče, ter z roko proti kernici pokaže. Stareji sin je bil v vojski pod Napoleonom na Talijanskem eno roko zgubil. „Joj!“ — zavpije — „revni bratec! ali ni nikogar, kateri bi te rešiti poskusli?“ Potem se verže k očetovim nogam, rekoč: „Jaz ga bodem rešil, ali pa ž njim vred v vodi končal! Bog bodi z mano!“ — S temi besedami vzdignivši se, se v derečo reko spusti. Samo eno roko ima, ž njo plavati, vendar priplava do nevarnega mesta, doseže brata, ga umetno na svoj herbet vzdigne in v nepopisljivo veselje množice srečno na breg prinese — na persa presrečnega očeta. Blagi mladeneč je sicer mertev viditi, ali Bog je vse pripomočke, s katerimi so ga oživljali, blagoslovil, mladeneč se zopet zavé in srečno ozdravi!

Ko pa še v postelji ležé sozna, kdo in kako ga je smerti v vodi otel, pokliče s slabim glasom starejega brata k sebi in ga prosi, da bi mu svojo edino roko podal. Ko mu verli brat to prošnjo spolni, jo mlajši krepko stisne, k svojim ustom pritisne, ter jo s solzami veselja in hvaležnosti v očeh, čeravno se je stareji branil, neprenehoma poljubuje. Ljubila sta se že popred prav po bratovski; ali odslej ni imela nju ljubezen nobene meje.

— r —

Boj z risom.

Mlad Francoz je bil po smerti svojega bogatega strica v vzhodno Indijo pozvan, njegovo premoženje podedovati. Spoznal se je tu z dvema mladima Angležoma, vojaškima častnikoma, ki se prederzneta, ko so se od zverinskega lova v Evropi pomenkovali, evropejsko boječnost zahmehovati, ter svojo serčnost v lovu nad rise povzdigovati. Znaava, pravita nadalje, kjé je tukaj blizo risovka s svojimi mladimi, in hočeva v kratkem nad njo iti. Francoz poprejšnjega zasmehovanja serdit, popraša Angleža, če nista tako serčna, se risovke péš s samim mečem v roki

lotiti. Častnika to slišati se čudita toliki prederznosti; ali Francoz poterdi vsemu svarjenju vkljub, da bo, kar je rekel, storil in pokazal, da tudi Evropejcem pogumno serce v persih bije.

Drugega jutra spremita častnika na konjih dobro orožena Francoza, ki je bil brez orožja in v navadnej gosposkej obleki na mesto, kjer se naj serčnost pokaže.

Na koncu močvirja ga še enkrat od prederznega sklepa odvrata, ali zastonj. Slišalo se je ne daleč proč rujevanje, tako da sta se jela konja strahoma na zadnje noge postavljati in perskati. Zdaj si zapne Francoz suktnjo, si ovije z vojaškim pasom enega svojih tovaršev levico, vzame svojemu hlapcu meč, si poravna kodraste lasi, in stopa pogumno med bičevjem, med katerim radovednima sprejmljavcema kmalo spred oči zgine, ki nista še zmirom v toliko prederznost verovati mogla.

Polahkoma in previdno stopa po potu, na ktereга se je podal. Po 200 korakih se začuje-neko molklo zarenčevanje, v znám, da je nasprotnica na prezi; vendar on le malo postoji in jo zopet serčno dalje maha. Še 50 korakov, in vidi, da je že blizo namenjenega kraja; zakaj povsod okoli so kosti ležale. Se ogleda in zapazi v luknji globoko v travi starko, ki strahovitno proti njemu zija. Njeni mladi so se kot mlade mačke okoli nje igrali. Kaj se je med tim v njegovem sercu godilo, zamore le on povedati. Nokoliko časa sta se nasprotnika neprenehoma gledala; ker se je pa starka gotovo svoje mlade zapustiti bala, stopa mladi korenjak proti njej. Na štiri korake ji blizo dospevši plane nad njo. Gledavci, ki so na oddaljenem hribu stali, zaslišijo risovko zarenčati, Francoza glasno jeknuti, in vidijo, kako se bičeje maje. Pa kmalo je vse mirno in tiho.

Še nekoliko hipov čakajo, viditi, ali se bo mladi bojevavec vernul, ali ne. Ker ga pa le ni, jih začne sram biti, da so ga pustili samega iti in sklenejo, vsaj njegovo truplo oteti. Zatoraj se vsi v močvir podajo, iščejo in skerbno naslušajo. Kar ju oba naskriž ležati zagledajo.

Starka je bila mertva, Francoz pa omamljen. Madički pre-slabi, truplo požreti, so le njegovo kerv lizali. Starka je bila sedemnajstkrat vbodena, Francoz je bil vgriznjen, da mu je leva rcka zlomljena, in vdarec s kremplji mu je persa razmesaril. Častnika vzameta njo in Francoza seboj. Mlade je hlapec na sedlo svojoga konja na vsako stran enega privezal.

Čez štirinajst dni, ko se veliki bojevavec zopet srečno ozdravi in vstane, zagleda pred svojo posteljo kožo sovražnice z bisernimi zobmi, rubinastimi očmi in pozlačenimi kremplji. To sta mu bila častnika podarila, ki ni sta nikoli takove, čeravno nespametne serčnosti vidila, ne od takovega poguma slišala. *Ant. Navratil.*

Od bukvočistva kaj.

(S podobo v dokladi 26. lista.)

(Konec.)

Zložene stranice objame in zagozdi natiskar v oklep (Formrahmen), da ne razpadejo; zakaj vervice, s katerimi so bile stranice do zdaj zvezane, vzame popred v stran. V oklep pa dene na enkrat toliko stranic, kolikor strani gre na eno celo pôlino stran. Prazni prostor nepolne stranice napolni z dostavki (Stege), ki so tudi nižji od pismenk. Potlej vloži oklenjene stranice v tiskavnico. Popred je moral natiskar sam za natis vsake stranice posebej na njo tiskarsko črnilo nadevati in natiskávati, tiskalo z roko na stranice pritiskovaje, kar je bilo zelo težavno. Dan današnji pa so znajdli berzo- ali naglotisnice (Schnellpressen), to je take mašine, s katerimi se veliko nagleje, lože in lepše natiskuje.

Perva pola se natisne za popravek. Pomote popravi popravljavec na strani s posebnimi znamnji. Naj večkrat pa posname kakšen učenec natis za popravek na moker popir, ker ga na počernjene stranice s kertačo tolče, še pred vlaganjem v tiskavnico, nato posnetek (Abzug) počasi sname in posuši. Ker se pa na takem posnetku včasih vse čerke prav dobro ne poznajo, ostane večkrat kakšna

napaka v čistem natisu. Popir za natis se mora popred malo namočiti, da se tiskarskega črnila bolj navzame. Najpred se natisne potrebno število pôl samo na enej, potem še le na drugi strani; zakaj tiskavnica ne more več kot ene pôline strani na enkrat natisnuti.

Iz serca radi bi bili dali v doklado 26. l. tudi naglotisnico narisati, ker bi pa bilo to veliko prostora vzelo, in se deli mnogoverstno sostavljene mašine na popirju slabo razločijo; jo obljubimo svojim dragim bravcem v 29. listu le nekoliko popisati.

Za zdaj le še toliko, da se z naglotisnico v eni uri lahko po 1000 pôl na eni strani natisne; s poprejšnjimi ročnimi tiskavnicami je bilo treba za 1000 pol vsaj pol dneva časa. — Natisnjene pole po vervéh razobesijo, da se posuše, potem jih zlože in k bukvovezu pošljejo; postavljene pismenke, črnila z lugom in kertačo očiščene, zopet ročno v predalčke razmečejo. Včasih se pripetijo, da pade ktera v sosedni predalček; drugo pot jo vzame postavljavec namesto prave, in napaka je gotova, če se pozneje ne popravi.

Kratka slovnica slovenskega jezika.

§. 14. Posebne opombe k sklanjam imen.

a) Mestnik ima vselej enega sledečih predlogov pred seboj: pri, o, ob, v (u), na, po; — druživnik pa: z *), za, med, pod, nad, ali, pred.

b) Nektera imena rabimo samo edinobrojno, in sicer: 1) Zborna imena, to je taka, ki več reči ali trohic ene verste pomenijo. (§. 7.) V našem jeziku jih je naj več s končaji *-je*, *-ina* in ženskega spola z *-ád*, pa tudi z drugimi; n. p. hrastje, zelje, ivje, govédina **), mostovína, bezgovína, zelenjád, šušmád, gnjiljád, — mleko, meso, kruh, zlato, pesek,

*) z se spremeni v govoru pred c, č, f, h, k, p, s, š in i, v, š, — pred nj pa v ž (tudi po staroslovanski); n. p. ž njim, ž njivo, brež njega. Sedanjji pisatelji se toga ne derže tako natanko. — Na str. 128: v 14. verstii sta bila *á* in *š* izpuščena. —

**) Ako končaj — i n a nič zbornega ne pomeni, ima ime tudi višebroj; n. p. škerbina, votlina i. t. d.; besedo „kolina“ rabijo pa kje in kje le višebrojno.

pšenica, srab (garje, iz serheti) i. t. d. — 2) Imena, ki kakšno lastnost ali dejanje pomenijo; n. p. pridnost, um, lenoba, kopanje, ropôt, petje, bodenje i. t. d. — 3) Sledeča posamezna imena: blago, hlad, hlap, obleka, roba, smert in še več drugih.

c) Naslednja imena rabimo pa samo višebrojno:

1) Moškega spola: bodljaji, gostosevci in gostožirci (imeni zvezd), herbti (nekake lojtre), latki, metljaji, (ovčja bolezen), rézanci (muzli, nudeljni), stotini. — 2) Ženskega sp: bile, bukve, burkle, cépi, deréze, droži, duri, garje, gósli (e), gosti, grablje, grézi, hlače, ikre, kléšče, kodúnje, (koline), konoplje, kozé, mekine, mezine, niške, obervi (e), okovi, ostudnice, otrobi, péne, persi, plužne, pomije, seni, senke, skrumbe, smeti, statve, steje, svitice (t. j. spodnje hlače), svisli, škarje, toplice, tropine, ulice, vile, vilice, vice, voje, zjéde. — 3) Srednjega sp. derva (za kuriti), persa, tla, vrata.

Opomba. Kterega spola da so imena, ki imajo samo višebroj, se spozna iz končnice; z *i* na koncu so moškega, z *e* ženskega, z *a* srednjega spola. Ženskega spola z *i* na koncu se samo: cepi, duri, gosli, gosti, grézi, jasli, obervi, okovi, otrobi, persi, seni, smeti, svisli.

Človek ima v višebroju: 1. ljudjé (i), 2. ljudí, 3. ljudém, 4. ljudí, 5. (pri) ljudéh (ih), 6. (z) ljudmi (iz stare besede „ljud“).

Ime „tla“ se sklanja: 1. tla, 2. tál, 3. tlam, 4. tla, 5. (pri) tléh, 6. (s) tlami.

(Dalje sledi.)

Trinajsto pismo.

Sestričin odgovor.

Dragi bratec!

Tvoje undanšnje pismice me je kaj razveselilo. Bala sim se že, ker nisi koj pisal, da bi ljubim štarišem večje žalosti ne delal. Vidim, da si zdaj ves drugi, poboljšani in zopet dobri bratec. Stariši so nama pač vedno le dobri in zlo za naji skerbé. Velika nehvaležnost in greh bi bil, ko bi jih žalila, in jim stare ure grenila. —

Kakor si mi v svojem pismicu naložil, pri štariših za Te govoriti in prositi, sim berš, ko je bila priložnost, Tvojo lepo prošnjo spolnila. — Ravno na vertu smo bili, oče so na klopici pod senco sedeli, mati zraven, in jaz sim cvetlice v venček nabirala.

Bili so oče in mati zelo prijazni. Zdaj sim jim Tvojo prošnjo počasi spomnila in jih lepo za odpuščanje prosila. Koj so hotli Tvoje pismice viditi, in ko sim ga pokazala, so bili pri tej priči pri volji, Te zopet za ljubega sinka vzeti, in vse poprejšnje pozabiti, ako boš le svoji dobri obljudi zvest, in mož beseda ostal. — Vidim, da še ni popačen, pravijo mati, ker se je storjenega pregreška tako hitro skesal. Ljubi bratec! pač me je veselilo, ko sim mile, zanesljive besede ljubih starišev čula. — Povem Ti tedaj, bodi le potolažen in brez skerbi, ljubim starišem pa nemudoma piši, in se za blagovoljno odpuščanje serčno zahvali.

Bodi vedno le dober in priden, da boš starišem v veselje, meni pa ljubi bratec, kot sim tudi jaz vedno
Tvoja

zvesta sestrica

*V Gradu *) 8. mal. serpana 1850.*

Lenka.

(Štirnajsto sledi.)

Novice za mlade ljudi.

(Učeni kanarčki.) Poprejšni teden je vrela Ljubljanska mladina v neko hišo, kjer je ptujec kanarčke kazal, ki so znali z majčkinimi puškicami streljati, vozičke voziti — eden je sedel na vozu, oblečen, kakor gospod, eden za njim za strežeta, eden je bil pa za konja — in še več drugega umetnega in za mladino prav smešnega.

(Čarar človeku glavo odseka.) Tudi smo vidili undan v Ljubljani, kako je čarar živemu fantičku glavo odsekal, potem pa jo je zopet zdrav, kakor popred na vratu imel. Nazadnje je umetnik to reč razjasnil. Vsi ljudje so se potem smejali, ker so vidili, kako je to brez copernije lahko narediti. Tudi Vedež bode to reč drugo pot svojim bravcem za kratek čas in v poduk razložil; danes nam je prostora primanjalo.

*) Vas na Gorenškem pri Blejskem jezeru.